

PVP Cestopisy českého středověku
ZS 2024/2025

vyučující: Jaroslav Svátek
(Jaroslav.svatek@ff.cuni.cz)

Pondělí 14:10-15:40 (místnost 201)

Materiály ke studiu budou k dispozici na Moodle

Přednáškový cyklus se zaměří na texty bohemikálního původu, které referují o cestování konkrétních lidí. Pozornost se soustředí zejména na rozbor ego-dokumentů, vlastních cestopisů, které v případě českého prostředí pocházejí zejména z 15. století. Studenti budou mít možnost dozvědět se o známých (Václav Šašek z Bírкова) i méně známých (cestopis Jindřicha ze Stráže, *Traktát o zemi svaté*) textech, které budou vřazeny do historických i literárních souvislostí.

Sylabus (změna vyhrazena):

- žánr cestopisné literatury ve středověku (celkový vývoj žánru v písemnictví latinské Evropy)
- zprávy o cestách a poutích v ostatních pramenech (kroniky, anály, hagiografie)
- Odorik z Pordenone – první český cestovatel? (rozbor cestopisu a historiografie)
- adaptace/překlady cestopisů v českém prostředí (Marco Polo, Jan Mandeville)
- první české poutní cestopisy (Jindřich ze Stráže)
- náboženská pouť a utrakvismus (kritika poutí, nekatolíci ve Svaté zemi – M. Křivoústý a M. Kabátník)
- náboženská pouť a šlechtické prostředí (Bohuslav a Jan Hasištejnští z Lobkovic)
- odpustková praxe a poutnická literatura (odpustkové seznamy, *Descriptio totius Terrae sanctae*)
- diplomatické cesty a jejich písemné zpracování (panoš Jaroslav, cesta Lva z Rožmitálu)
- cestopis a počátky knihtisku (dílna Mikuláše Bakaláře, překlady a adaptace, *Traktát o zemi svaté*)
- cestopisný žánr na rozhraní středověku a novověku (kontinuita a inovace, výhled do 16. století)

Podmínky atestace:

- pravidelná účast na přednáškách
- rozprava nad konkrétním přečteným pramenem (zápočet)
- písemný esej na dílčí téma na základě přečtené literatury (zkouška)

Bibliografie:

prameny

Cestopis t. zv. Mandevilla, ed. F. Šimek, Praha 1911

Commentarius brevis et iucundus itineris, ed. K. Hrdina, Praha, 1951

Jana Hasištejnského z Lobkovic Putování k Svatému hrobu, ed. F. Strejček, Praha 1902

Des böhmischen Herrn Leo's von Rožmítal Ritter-, Hof- und Pilger-reise durch die Abendlande 1465-1467, ed. J. Schmeller, Stuttgart 1844
 GABRIEL TETZEL, *Cestovní deník Lva z Rožmitálu a na Blatné 1465-1467*, přel. Lenka Líbalová, Olomouc 2003
 Marka Pavlova z Benátek Million, ed. J. V. Prášek, Praha, 1902
 MARTIN KABÁTNÍK, *Cesta z Čech do Jerusalema a Kaira r. 1491-92*, ed. J. V. Prášek, Praha, 1894
Ve službách Jiříka krále, ed. B. Mathesius, R. Urbánek, Praha 1940
České znění Cesty do Jeruzaléma Martina Křivoústeého, ed. J. Kolár, in: Strahovská knihovna 18-19, (1983-1984), s. 67-95
Traktát o zemi svaté (1498). Staročeská adaptace cestopisu norimberského měšťana Hanse Tuchera, ed. J. Svátek, in: Listy filologické 140/1-2 (2017), s. 91-142

literatura

BAŽURA Bohumil, Styky mezi Českým královstvím a Španělskem ve středověku, *Táborský archiv* 7 (1995–96), s. 5–87
 BAŽANT, Vojtěch, Prostor Svaté země v českých cestopisech 15. století, in: *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy*, ed. J. Hrabal, Olomouc 2015, s. 55-67
 BAŽANT, Vojtěch – SVÁTEK, Jaroslav, Les récits de voyage médiévaux originaux de Bohême: produits d'une société confessionnalisée?, *Médiévales* 67 (2014), s. 103-119
 BAŽANT, Vojtěch – SVÁTEK, Jaroslav, *Středověké cestopisy v českých zemích*, Praha 2024
 BOROVIČKA, Michal, *Cestovatelství* (Velké dějiny zemí Koruny české, tematická řada), Praha – Litomyšl, 2010
 KOUTNÍKOVÁ, Lenka, Český prvotisk 'Traktát o zemi svaté', *Časopis čs. knihovníků*, 3 (1924), s. 191-196
 KUNSKÝ, Josef, *Čeští cestovatelé I*, Praha 1961
 MALANÍKOVÁ, Michaela, Ke vzniku cestopisu Václava Šaška z Bírkova a možnostem jeho interpretace, *Studia Historica Brunensia*, 55 (2008), s. 21-33
 MAŁYSZ, Bohdan, *Najstarsza czeska relacja podróźnicza*, Czeski Cieszyn, 2004
 MAŁYSZ, Bohdan, „Mravní a nábožný rigorismus“? Vzájemné hodnocení Čechů a cizinců v době poděbradské ve světle cestopisu panoše Jaroslava, *Sborník prací pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd* 23 (2009), s. 15–32
Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekingu a zpět, ed. V. Liščák – P. Sommer, Praha 2008
 PARAVICINI, Werner, Bericht und Dokument, Leo von Rožmítal unterwegs zu den Höfen Europas (1465-1466), *Archiv für Kulturgeschichte*, 92 (2010), s. 253-307
 RIDDER, Klaus, *Jean de Mandevilles „Reisen“*. Studien zur Überlieferungsgeschichte der deutschen Übersetzung des Otto von Diemerungen, München 1991
 RICHARD, Jean, *Les récits de voyages et de pèlerinages*, Turnhout, 1981
 SVÁTEK, Jaroslav, Cestopis jako prostředek ke spáse? Poutnické itineráře a odpustkové seznamy do Svaté země ze střední Evropy (14.-16. století), in: *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy*, ed. J. Hrabal, Olomouc 2015, s. 43-54

internetové zdroje

www.digiberichte.de
<http://vokabular.ujc.cas.cz>

Další literatura bude v průběhu semestru upřesněna.